

محتوای ویژه کتاب

- آموزش گرامر هر درس همراه با مثال
- حل تمرینات کتاب
- لغات همراه با تلفظ فارسی و فونتیک
- آزمون‌های پایانی همراه با پاسخ و بارم‌بندی
- تست از واژگان و گرامر در پایان هر درس همراه با پاسخ

Review of English Book3

مروری بر کتاب انگلیسی سوم

Vocabulary

معانی و جملات نمونه حذف شده را بنویسید. Write the missing meanings and example sentences.

Word	Meaning	Example sentence
action اقدام، عمل	the act of doing something عمل انجام دادن چیزی	We must take action before the problem gets worse. ما باید وارد عمل شویم قبل از این که مشکل بدتر شود.
aspect حالت، جنبه، وضع	one part of a problem, subject, etc. بخشی از یک وضعیت، موضوع و غیره	We should understand the different aspects of the problem. ما باید جنبه‌های مختلف مسئله را بفهمیم.
capacity توانایی، گنجایش، استعداد، ظرفیت	the ability to do, experience, or understand something توانایی انجام دادن، تجربه کردن، یا فهمیدن چیزی	A computer has the capacity to handle different things. یک رایانه توانایی انجام دادن کارهای گوناگون را دارد.
choice انتخاب، چاره، گزینه	the act of choosing, selection عمل انتخاب، انتخاب	He had no choice but to accept their offer. او هیچ چاره‌ای نداشت، جز این که پیشنهاد آن‌ها را بپذیرد.
effect اثر، تأثیر	a change that happens because of something تغییری که به دلیل چیزی به وجود آمده	TV may have bad effects on children's eyesight. تلویزیون ممکن است اثرات بدی روی بینایی بچه‌ها داشته باشد.
event رویداد، واقعه، پیشامد، حادثه	something that happens, especially something important or unusual کاری (چیزی) که اتفاق می‌افتد، مخصوصاً چیزی که مهم یا غیرمعمول است	Somebody must control the events of the celebration. کسی باید حوادث جشن را نظارت کند.

fact حقیقت، واقعیت	What is true; reality آن چه حقیقت (امر) است، واقعیت، حقیقت، امر مسلم	No decision will be made until we know all the facts. هیچ تصمیمی گرفته نخواهد شد تا این که ما همه حقایق را بدانیم.
object شی، چیز	a thing that you can see or touch but that is usually not alive چیزی را که شما می توانید ببینید یا لمس کنید اما آن معمولاً زنده نیست	It is dangerous to touch some objects. دست زدن به بعضی از اشیاء خطرناک است.
observation مشاهده، ملاحظه	watch somebody carefully (ملاحظه) مشاهده کردن کسی با دقت	The doctor wants to keep him under observation for a week. دکتر می خواهد او را به مدت یک هفته زیر نظر داشته باشد.
research تحقیق	careful study in order to discover new facts مطالعه دقیق به منظور کشف حقایق جدید	They are doing research into the effects of smoking on people's health. آن ها در حال تحقیق در مورد اثرات سیگار روی سلامتی افراد هستند.

پاسخ های خودتان را با پاسخ های یک دوست (همکلاسی) مقایسه کنید... Compare your answers with a partner's.

Fill in the blanks with the correct form of the following words. There is one extra word.
جاهای خالی را با شکل صحیح کلمات زیر پر کنید. یک کلمه اضافی است.

hold	برگزار کردن	improve	بهبود یافتن، پیشرفت کردن
occur	اتفاق افتادن	organize	سازماندهی کردن، ترتیب دادن
design	طراحی کردن	include	شامل شدن
involve	درگیر کردن، شامل شدن	process	پردازش کردن
invent	اختراع کردن		

1. The committee has decided to hold this year's competitions in Sweden.

کمیته (هیئت) تصمیم گرفته است که رقابت های امسال را در سوئد برگزار کند.
توضیح: بعد از علامت مصدر (to) شکل ساده فعل (hold) با توجه به مفهوم جمله به کار می رود.
(همچنین فعل بعد از فعل decide به صورت مصدر با to است.)

2. I'll invite people if you can organize food and drinks.

اگر شما بتوانید غذا و نوشیدنی را ترتیب دهید، من مردم را دعوت خواهم کرد.
توضیح: بعد از فعل کمکی (can) و با توجه به مفهوم جمله از شکل ساده فعل (organize) استفاده می شود.

3. Computers have given banks the power to process millions of transfers a day.

رایانه ها این قدرت را به بانک ها داده اند تا میلیون ها انتقال (حواله) را روزانه پردازش کنند.

4. Parents should involve themselves in their child's education.

والدین باید خودشان را در تحصیل فرزندشان دخیل کنند. (درگیر کنند).
توضیح: بعد از فعل کمکی (should) (باید) شکل ساده فعل (involve) به کار می رود.

محتوای ویژه کتاب

- چکیده درس مطالب این بخش منحصر به فرد است
- نمودار درختی درآمد همه درس‌ها در ابتدای هر درس
- ترجمه آیات و عبارات قرآنی
- پیام آیات
- پاسخ همه تمرین‌های کتاب درسی
- ارزشیابی مستمر همراه با پاسخ
- عبارات‌های مهم و سؤالات امتحانی
- آزمون‌های پایانی با پاسخ و بارم‌بندی

دین و زندگی

۱ **مرحله** اندیشه و قلب

۱ **درس** هستی بخش

نیازمندی موجودات جهان به خداوند:

پیدایش	مقدمه اول: هستی هیچ‌کدام از موجودات وابسته به خودشان نیست. / زمانی نبوده‌اند و سپس پدید آمده‌اند. / در وجود به خودشان متکی نیستند. مقدمه دوم: هر پدیده‌ای که وجودش از خودش نباشد برای موجود شدن نیازمند دیگری است. / عدم نیاز به غیر برای موجود بودن فقط در صورتی است که موجودی ذات و حقیقتش مساوی موجود بودن باشد. نتیجه: همه پدیده‌های جهان در پیدایش و هستی یافتن به آفریننده‌ای نیاز دارند. (خدا)
بقا	نیازمندی موجودات به خدا منحصر به مرحله پیدایش نیست بلکه برای بقا نیز به او نیاز دارند. مقایسه مصنوعات انسانی: رابطه چندانی میان بقای یک مصنوع با سازنده آن وجود ندارد. مخلوقات خداوند: هستی و بقای موجودات به خداوند وابسته است. ❖ رابطه موجودات با خداوند مانند رابطه پرتوهای نور با منبع آن است. همان‌طور که اگر خورشید نورافشانی نکند دیگر پرتو نوری نیست، اگر خدا نیز هستی‌بخشی نکند دیگر موجودی در جهان باقی نخواهد ماند. ❖ در قرآن کریم خداوند «غنی» و انسان «فقیر» و نیازمند خوانده شده است و این نسبت هیچ‌گاه تغییر نمی‌کند. انسان‌ها هر قدر که به معنای حقیقی کامل‌تر شوند فقر و نیازمندی خود به خداوند را بهتر درک می‌کنند و بندگی و عبودیتشان قوی‌تر و بیش‌تر می‌شود.

نور، آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر می‌شود. خداوند نور هستی است، یعنی تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند و وجودشان به وجود او وابسته است.

امام علی (ع): «مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ. : مَعَهُ : هِيَ حَيْثُ رَأَيْتُ مَكَانَهُ مَكَانَهُ»

خدا را قبل از آن و بعد از آن و با آن مشاهده کردم» و نیز می‌فرمایند: «الْحَمْدُ لِلَّهِ لَمْ تَجَلِ خَلْقِهِ بِخَلْقِهِ: سُبْحَانَ خَدَائِهِ» را که با آفرینش موجودات برای آفریدگان تجلی کرد.

دلی‌کز معرفت نور و صفا دید به هر چیزی که دید اول خدا دید

❖ **خداوند، نور هستی**

موضوعات تحقیق

دسته اول: در دایره شناخت ما قرار می گیرند، می توانیم بر آنها احاطه پیدا کنیم، چپستی و چگونگی شان را درک کنیم و بشناسیم. این ها امور محدود هستند مثل گیاهان، حیوانات، بهشت و جهنم.

دسته دوم: در دایره شناخت ما قرار نمی گیرند، ذهن ما نمی تواند بر آنها احاطه پیدا کند. فراتر از توانایی اندیشه و ذهن ما هستند. مثال: وجود خداوند متعال که حقیقتی نامحدود است و با ذهن ما قابل درک نیست.

پیامبر اکرم می فرماید: «تفکروا فی کل شیء ولا تفکروا فی ذات الله: در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خدا تفکر نکنید.»

❖ اسلام ما را به تفکر در نعمت های خداوند برای شناخت صفات الهی تشویق کرده، زیرا شناخت صفات خداوند از راه شناخت مخلوقاتش تا حدی ممکن است.

۵

قرائت و ترجمه

ای مردم

یا أَيُّهَا النَّاسُ

شما همه به خدا فقیر و نیازمند هستید

اَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ

و تنها خداست که بی نیاز و ستوده است

وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

اگر بخواهد شما را می برد

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ

و خلقی نو به وجود می آورد

وَيَأْتِي بِخَلْقٍ جَدِيدٍ

و این کار هیچ بر خدا دشوار نیست

فاطر، ۱۵ تا ۱۷

وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ

خدا نور آسمان ها و زمین است.

نور، ۳۵

اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

پیام آیه های مهم

سوره ی فاطر (۱۵):

۱- خداوند تنها مبدأ و هستی بخش جهان است و جهان از اصل های متعدد پدید نیامده است - توحید در خالقیت. (سراسری هنر- ۹۲)

۲- وجود خداوند وابسته به چیزی نیست. توحید ذاتی (سراسری زبان- ۹۲)

۵

پیام آیات

در آیات درس ...

سوره فاطر / آیه ۱۵

۱- همه مخلوقات، از ...

سوره فاطر / آیه ۱۵

۲- تنها وجود بی نیاز ...

سوره فاطر / آیه ۱۶

۳- چون وجود مخلوقات ...

سوره فاطر / آیات ۱۵ تا ۱۷

۴- چون وجود خداوند ...

۷

خلاصه کردن

این دو مقدمه ...

مقدمه اول: ما و این جهان وجود و هستی مان از خودمان نیست.

مقدمه دوم: موجوداتی که وجودشان از خودشان نباشد برای موجود شدن نیازمند به وجود دیگری هستند.

نتیجه: پس ما و موجودات این جهان در پدید آمدن و هستی یافتن به آفریننده ای نیاز داریم که سرچشمه هستی است که این وجود، «خدا» است.

۸

مقایسه

رابطه جهان با ...

تفاوت: بقای ساعت وابسته به بقای ساعت ساز نیست. ولی بقای جهان وابسته به خداوند است.

شباهت: هم ساعت و هم جهان در مواقع نیاز و ایجاد مشکل تنها حلال مشکلشان خالقشان است، اگر ساعت خراب شود تنها ساعت ساز می تواند آن را تعمیر کند و اگر خللی در جهان ایجاد شود تنها خدا می تواند آن را درست کند.

محتوای ویژه کتاب

- چکیده مطالب کتاب درسی از طریق نمودار درختی
- واژه‌نامه
- جدول تاریخ ادبیات
- موارد مهم و سؤال‌های امتحانی
- شرح کامل کلیه ابیات
- شرح آرایه‌های ادبی ابیات
- پاسخ همه خودآزمایی‌های کتاب درسی
- ارزشیابی مستمر همراه با پاسخ تشریحی
- آزمون‌های پایانی میان‌ترم و ترم با پاسخ و بارم‌بندی

زبان و ادبیات فارسی ۲

آرایه‌های ادبی

علوم ادبی فراوان است؛ در این علوم **بیان و بدیع** مربوط به زیبایی‌شناسی است که قلمرو هر کدام متفاوت است. **بیان** در لغت به معنی کشف و توضیح است و در اصطلاح ادبی علمی است که معنای واحد را براساس تخیل به گونه‌های مختلف ادا می‌کند و شامل مباحث: **تشبیه، استعاره، کنایه و مجاز** است.

تشبیه: مانند کردن کسی یا چیزی به کسی یا چیزی دیگر است درحالی‌که امری با الفاظی خاص. هر تشبیه چهار رکن (اساس) دارد:

۱- **مشبّه:** آنچه به چیز دیگری مانند می‌شود.

۲- **مشبّه‌به:** آنچه به آن مانند می‌کنند.

۳- **وجه شبه:** صفتی است مشترک بین مشبّه و مشبّه‌به که در مشبّه‌به قوی‌تر است و در مشبّه نیز قابل فرض است.

۴- **ادات تشبیه:** کلماتی که ارتباط بین مشبّه و مشبّه‌به را برقرار می‌کنند که برخی از آن‌ها عبارتند از: مثل، مانند، بسان، گویی، انگار، چون (به معنی مثل)

مثال:

و یا پیش آتش نهاده یخ است
«فردوسی»

سیاوش چنان شد که گویی یخ است

در این بیت دو تشبیه به کار رفته است: }
۱- مصراع اول: سیاوش را بسان یخ فرض کرده (ادات: گویی)
۲- مصراع دوم: سیاوش بسان یخ دیده شده است.

فرخی سیستانی می‌گوید:

زیر لب گفت که احسنت و زه ای بنده‌نواز

شادمان گشت و دو رخساره چون گل بفروخت

ادات تشبیه: چون

مشبّه‌به: گل

مشبّه: دو رخساره

در هر دو بیت بالا وجه شبه را نیاورده؛ هرچه ارکان تشبیه کمتر در متن مشاهده شود، آن تشبیه ادبی‌تر است.

و وقتی فقط دو رکن مشبّه و مشبّه‌به در متن بیاید، به آن تشبیه بلیغ می‌گویند؛ گاهی این دو رکن به کمک نقش نمای اضافه (ـِ) به هم متصل می‌شوند که به آن اضافه تشبیه‌ی می‌گویند و گاه کنار هم بدون نقش نمای اضافه می‌آیند؛ در هر دو حال تشبیه بلیغ هستند.

مثال:

گویند سعدی روی سرخ تو که زرد کرد
اکسیر عشق: اضافه تشبیهی و تشبیه بلیغ (مشبه: عشق، مشبه‌به: اکسیر)
شبی زیت فکرت همی سوختم
زیت فکرت: اضافه تشبیهی (مشبه: فکرت، مشبه‌به: زیت)
چراغ بلاغت: اضافه تشبیهی (مشبه: بلاغت، مشبه‌به: چراغ)
مثال: در کدام گزینه، همه ترکیب‌ها «اضافه تشبیهی» است؟ (سراسری ریاضی - ۸۹)
(۱) گوشه کلاه، روی ماه، روی تنظیم، قبه عرش
(۲) ابروی بندگان، جمال عشق، اوج بلاغت، تقصیر خویش
(۳) دروگر زمان، عصا تارک، شهد فائق، موسم ربیع
(۴) بنات نبات، بحر مکاشفت، مهد زمین، تیر مژگان
پاسخ: جواب گزینه چهار است، ولی در گزینه‌های دیگر هم، دروگر زمان، روی ماه و قبه عرش، اضافه تشبیهی هستند.
- گاه فقط دو رکن (مشبه و مشبه‌به) در عبارت می‌آید، ولی اضافه نیستند؛ در این صورت هم تشبیه بلیغ غیر اضافی هستند.
مثال:

میزازار عامی به یک خردله
که سلطان شبان است و عامی گله
در این بیت سعدی از مخاطب می‌خواهد که انسان عامی را به یک خردل یا چیز کم‌ارزش آزار ندهد، زیرا که سلطان مانند چوپانی
برای حفظ مردم است. دو تشبیه مشاهده می‌شود، ولی ادات تشبیه و وجه شبه ذکر نشده و دو رکن دیگر هم به وسیله نقش نمای
اضافه (ب) به یکدیگر اضافه نشده‌اند:
مشبه: سلطان مشبه‌به: شبان مشبه: عامی مشبه‌به: گله
صبح پیری اثری قطع امید است اینجا تار و پود کفنت موی سفید است اینجا
«بیدل دهلوی»

شاعر در این بیت «موهای سفید» را به «تار و پود کفن» تشبیه کرده است که تشبیه بلیغ غیر اضافی است.

مثال: در کدام گزینه یکی از ارکان «تشبیه» محذوف است؟ (سراسری تجربی - ۸۰)

(۱) او نگاهی مثل خنجر بود
(۲) چاه چنان ژرفی و پهنای، بی‌شرمیش ناباور
(۳) قهوه‌خانه گرم و روشن بود، همچون شرم
(۴) گرچه بیرون تیره بود و سرد، همچون ترس
پاسخ: جواب گزینه یک است، چون وجه شبه آن حذف شده: مشبه: نگاه او، مشبه‌به: خنجر، ادات تشبیه: مثل، وجه شبه: تیزی نگاه و نافذ بودن آن.

چند اضافه تشبیهی: نی وجود- جامه تقوا- تیر بلا- موج الست- شاهد آرزو- اقلیم عشق- ابر کرم- تیه گمراهی- باران رحمت- باغ عشق- چاه ضلالت- مهد زمین و بحر مکاشفت- اطفال شاخ- زندان قفس- خانه دل
استعاره: در متن ادبی که چهار رکن تشبیه یا حداقل دو رکن آن مشاهده شود، آرایه تشبیه ایجاد شده است، ولی اگر از مشبه یا مشبه‌به فقط یک رکن در متن دیده شود، استعاره به وجود آمده است. پس استعاره را این‌گونه تعریف می‌کنیم: تشبیهی است که فقط مشبه یا مشبه‌به در آن دیده شود.

انواع استعاره:

۱- استعاره مصرحه (آشکارا): اگر در متن فقط مشبه‌به بیاید، استعاره مصرحه ایجاد شده است. در بیت:

خلق چو مرغایان زاده ز دریای جان
کی کند اینجا مقام مرغ کز آن بحر خاست
مولانا در مصرع اول خلق را به مرغابی و جان را به دریا تشبیه کرده است (مشبه: خلق، مشبه‌به: مرغابی، ادات تشبیه: چو/ مشبه: جان، مشبه‌به: دریا) و در مصرع دوم فقط مشبه‌به این دو تشبیه ذکر شده است (مرغ، بحر)، بنابراین، در مصرع دوم دو استعاره آورده، چون فقط مشبه‌به ذکر شده که به آن استعاره مصرحه گویند.

۲- استعاره مکنیه (بالکنایه): هرگاه در متن مشبه و ویژگی یا اعضا و جوارح مشبه‌به بیاید، استعاره مکنیه ایجاد شده است.

مثال:

آسمانش را گرفته تنگ در آغوش / ابر با آن پوستین سرد نمناکش

باغ بی‌برگی، روز و شب تنهاست / با سکوت پاک نمناکش

پاسخ: مهدی اخوان ثالث در فراز اول این شعر برای ابر پوستین در نظر گرفته و همچنین آغوش که آسمان را در بغل گرفته است؛ پس شاعر ابر را به انسانی تشبیه کرده که پوستین و آغوش دارد.

ابر: مشبه، انسان: مشبه‌به، داشتن پوستین و آغوش: از لوازم مشبه‌به

چون در این شعر فقط مشبه با لوازم مشبه‌به ذکر شده، پس استعاره مکنیه ساخته است.

در فراز بعدی شعر نیز باغ بی‌برگی، مثل انسانی تنها و ساکت فرض شده که استعاره مکنیه است. خوب است همین‌جا به آرایه تشخیص (شخصیت‌بخشی) نیز توجه کنید. اگر استعاره مکنیه داشتید و مشبه‌به آن جاندار (انسان، حیوان) بود، تشخیص هم وجود دارد. این جمله را به خاطر بسپارید:

«هر تشخیص استعاره مکنیه است، ولی هر استعاره مکنیه‌ای تشخیص نیست»، چون در استعاره مکنیه می‌توان اعضا و جوارح یا ویژگی غیرجاندار را نیز آورد.

محتوای ویژه کتاب:

- قواعد
- واژگان تازه
- ترجمه متن درس‌ها
- پاسخ کلیه تمرین‌های کتاب
- عبارات‌های مهم و سؤالات امتحانی
- آزمون‌های پایانی با پاسخ و بارم‌بندی

عربی ۲

قواعد درس ۱

اقسام کلمه: در زبان عربی، کلمه به سه قسم تقسیم می‌شود.

۱- اسم: کلمه‌ای است که معنی دارد اما زمان ندارد. «رجل - سماء - احمد»

۲- فعل: کلمه‌ای است که هم معنی دارد و هم زمان. «ضَرَبَ - يَغِيْلُ - اجْلِسْ»

۳- حرف: کلمه‌ای است که به تنهایی معنای مستقلی ندارد. «وَ - بِ - أَوْ»

علامت‌های مخصوص اسم: ۱- تنوین: «يَوْمٌ - قَلَمٌ» ۲- اضافه واقع شدن: «كُتِبَ الْمُعَلِّمُ» ۳- الف و لام: «الكتاب - المدرسة»

۴- جرّ: «فِي سَبِيلِ اللَّهِ» ۵- مورد ندا قرار گرفتن: «يا زهراء»

دو علامت از سه علامت «مضاف بودن»، «تنوین» و «داشتن الف و لام» در یک اسم منصرف جمع نمی‌شوند و هر اسم منصرف فقط یکی از آن‌ها را می‌تواند داشته باشد. قَلَمٌ عَلِيٍّ - الْمُنْضَدَةُ

علامت‌های مخصوص فعل: ۱- تاء ضمیر ← جَلَسْتُ ۲- ياء ضمیر ← أَكْتَبِي، تَحْلِسِينَ ۳- تاء تأنيث ← ذَهَبَتْ ۴- نون تأکید: يُنْصَرْنَ

موارد تأنيث فعل: ۱- هرگاه فاعل مؤنث حقیقی باشد و بدون فاصله با فعل قرار گیرد: «نَجَحَتِ التِّلْمِيْذَةُ» ۲- وقتی فاعل ضمیری باشد که

مرجع آن مؤنث حقیقی است: «التِّلْمِيْذَةُ نَجَحَتْ» ۳- وقتی فاعل ضمیری باشد که مرجع آن مؤنث مجازی است: «الشَّمْسُ طَلَعَتْ»

نکته: هرگاه فاعل اولاً مؤنث حقیقی باشد و ثانیاً منفصل از فعل باشد، تفاوتی نمی‌کند که فعل را در جمله به صورت مؤنث یا مذکر به کار ببریم:

مثال } «جَاهِدَتْ» زَيْنَبُ
«جَاهَدَتْ» زَيْنَبُ

انواع حرف: حرف‌هایی که میان اسم و فعل مشترک هستند و بر هر دو وارد می‌شود: «هَلْ قَامَ زَيْدٌ - هَلْ زَيْدٌ قَائِمٌ»

حرف‌هایی که میان اسم و فعل مشترک نیستند که یا مختص به اسم هستند: «فِي الْمَدْرَسَةِ» و یا مختص به فعل هستند: «لَمْ يَذْهَبْ»
مشهورترین حروفی که مختص اسم هستند حروف جر می‌باشند و مشهورترین حروفی که مختص فعل هستند حروف جازم فعل مضارع (لَمْ، لَمَّا، لَا، لَئِنْ) می‌باشند.

اسم از نظر عدد سه قسم است: ۱- مفرد ۲- مثنی ۳- جمع

اسم مفرد اسمی است که بر یکی (انسان، حیوان، اشیاء) دلالت می‌کند: «رَجُلٌ، شَمْسٌ»

مشخصات اسم مثنی: ۱- در حالت رفع به «اِنَّ» ختم می‌شود: «جَلَسَ الْمُعَلِّمَانِ» ۲- در حالت نصب و جرّ به «ئِنَّ» ختم می‌شود:

«رَأَيْتَ الْمُعَلِّمَيْنِ» و «سَلِّمْتُ عَلَى الْمُعَلِّمَيْنِ»

مشخصات اسم جمع:

- جمع سه قسم است: ۱- جمع سالم مذکر ۲- جمع سالم مؤنث ۳- جمع مکسر
- جمع سالم مذکر در حالت رفع به «وُنْ» ختم می‌شود: «جاءَ الْمُعَلِّمُونَ»
- جمع سالم مذکر در حالت نصب و جر به «یْنَ» ختم می‌شود: «رَأَيْتُ الْمُعَلِّمِينَ» و «سَلَّمْتُ عَلَى الْمُعَلِّمِينَ»
فقط کلماتی با «وُنْ - یْنَ» جمع بسته می‌شوند که اسم علم مذکر عاقل و یا وصف اسم علم مذکر عاقل باشند. (محمد ← محمدون)
و (جاهد ← جاهدون)

- جمع مؤنث سالم به «ات» ختم می‌شود.
نکته: جمع مؤنث سالم در حالت رفع با ضمه و در حالت جر با کسره می‌آید و اعراب آن در حالت نصب (به صورت اعراب فرعی) منصوب به کسره می‌باشد: «رَأَيْتُ الْمُعَلِّمَاتِ»

این کلمات با «ات» جمع بسته می‌شوند: ۱- عَلَمٌ مؤنث: «زهره - مریم» ۲- کلماتی که به تاء تأنیث ختم می‌شوند: «طاهرة»
۳- مصدری که بیش از سه حرف داشته باشد: «إحسان» - «إحسانات» ۴- اسم‌های غیرعربی «ریال» - «ریالات»
جمع مکسر: جمعی است که قاعده خاصی ندارد و اصطلاحاً تشخیص آن سماعی است و دارای وزن‌های مختلفی است؛ مانند:
فُعْلٌ ← کُتِبَ و أفعال ← أحوال و فِعالات ← کِرَامات

اسم از نظر جنس دو قسم است: ۱- مذکر ۲- مؤنث
اسم مؤنث سه علامت دارد: ۱- تاء تأنیث «طالبة» - «مُعلِّمة» ۲- الف مقصوره «عظمی» - «کبری» ۳- الف مملوده «زهره» - «صحراء»
اسم مؤنث به دو قسم حقیقی «امراة» - «مریم» و مجازی «الشمس» - «شجرة» و همچنین لفظی و معنوی تقسیم می‌شود.
مؤنث لفظی اسمی است که فقط لفظ آن بر مؤنث دلالت دارد و ممکن است حقیقت آن برای مذکر کاربرد داشته باشد: «حزرة» - «مصطفی» - «زکریاء»
مؤنث معنوی اسمی است که از نظر معنی بر مؤنث دلالت دارد «حقیقی و مجازی»: «زینب» - «عین»
موارد مؤنث معنوی: ۱- علم مؤنث ← مریم ۲- اسم کشورها و شهرها ← ایران - تبریز ۳- اسم‌های مخصوص برای مؤنث ← أم و أخت
۴- بعضی از اعضای زوج بدن ← ید - عین ۵- برخی کلمات که اصطلاحاً به طور سماعی قابل تشخیص هستند ← أرض - نفس

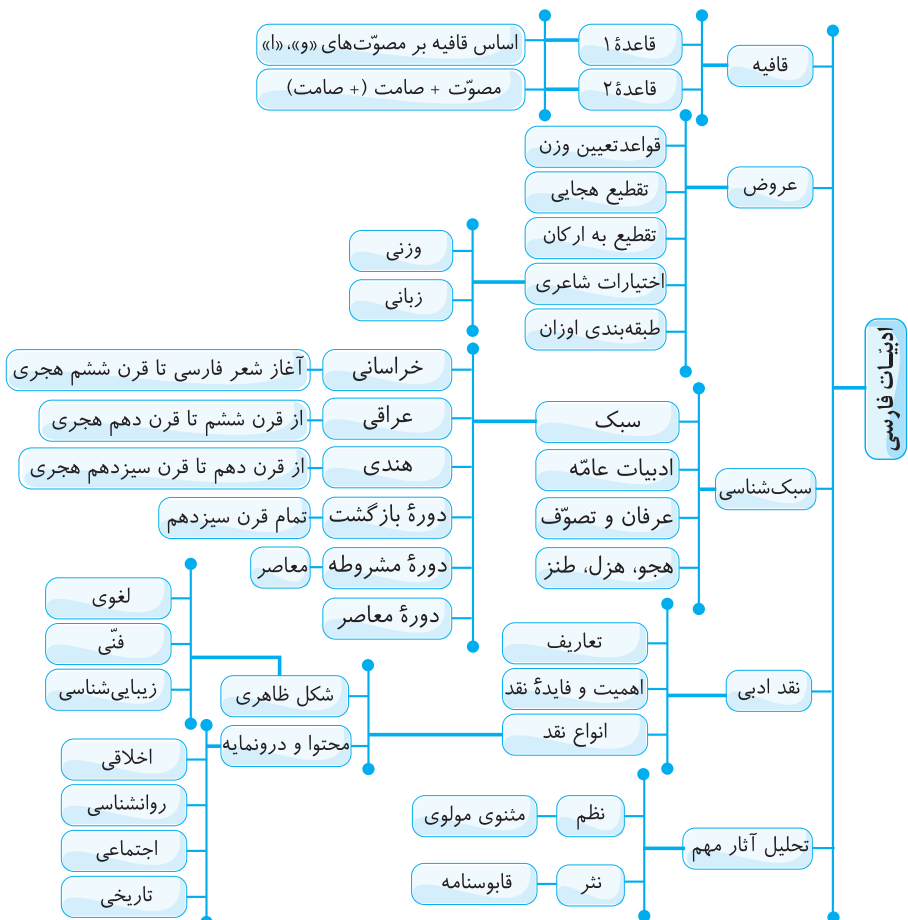
واژگان تازه

اختار:	برگزید، انتخاب کرد	رَقٌّ - رِقَّةٌ:	نرم شد
اتَّبَعَ (يَتَّبِعُ):	پیروی کرد	الملل:	خستگی، کسالت
أَفْلَحَ:	رستگار شد	مُواصَلَة:	ادامه دادن
بَاعَ:	فروشنده	مُسْتَجِير:	پناهنده
التَّبَعِيَّة:	وابستگی	قَضَى:	داوری کرد
نَحِيَّة:	دروغ	تَفَوَّقَ:	برتری
تَعَدَّى:	سرایت کرد	عُلِيَا:	بالا تر
جُهِدَ:	کوشش	تَمَنَّى (لَتَمَنَّى):	آرزو کرد
حِجَارَة:	(ج حَجَر): سنگ	کرامَة:	ارجمندی
الخطي:	(ج خطوة): گام	فَرْع:	رشته
خَلَّصَنِي:	مرا نجات بده	خَضَارَة:	تمدن
شَجَّعَ:	تشویق کرد	ثَوْرَة:	انقلاب
مُبَدَّر:	اسراف‌کار	الصُّوْف:	(ج صف): کلاس
مُجْتَمِع:	جامعه	مُتَخَلِّف:	عقب‌مانده
مُجِيب:	پاسخ‌دهنده	تَفَاخَة:	سیب
مَنَحَ:	داد، بخشید	الهوان:	خواری، ذلت

ادبیات فارسی

محتوای ویژه کتاب

- ارائه درس از طریق نمودار درختی
- پاسخ به خودآزمایی‌های کتاب
- شرح مباحث دروس
- ارزشیابی مستمر با پاسخ
- عبارت‌های مهم و سؤالات امتحانی
- آزمون‌های میانی و پایانی با پاسخ و بارم‌بندی

ای سینه‌ای ده آتش افروز در آن سینه دلی وان دل همه سوز

خدای من، سینه‌ای آتش افروز (شعله‌ور از عشق) به من بده که در آن دلی پُر از سوز عشق باشد.
آرایه: سینه: تکرار؛ سوز و افروز: تناسب؛ سینه: مجاز از دل (علاقه محلیه)

هرآن دل را که سوزی نیست دل نیست دل افسرده غیر از آب و گل نیست

دلی که دارای سوز عشق نیست، دل نیست (= دل واقعی باید عشق داشته باشد). دل افسرده (که سرد است و بدون عشق) چیزی جز آب و گل نیست (= مانند اشیای بی‌جان است).
آرایه: سوز و افسرده: تضاد؛ تکرار: دل؛ مصراع اول: کنایه از دلی که عاشق نیست.

دلم پر شعله گردان سینه پر دود زبانه‌م کن به گفتن آتش آلود

دلم را پر شعله و سینه‌ام را پُر دود (شعله‌ور از عشق) کن و زبانه‌م را در سخن گفتن سوزناک و تأثیرگذار گردان.
آرایه: شعله و دود و آتش: تناسب

کرامت کن درونی درو پرورد دلی در وی درون درو و برون درو

باطن و وجودی به من کرامت کن (ببخش) که با درد عشق پرورش یافته باشد. دلی به من بده که درون و برونش (ظاهر و باطنش) پر از درد عشق باشد.
آرایه: تکرار صامت‌های «ر» و «د»: واج‌آرایی

به سوزی ده کلام را روانی کز آن گرمی کند آتش کدایی

سخنم را با سوزی از عشق رواج و رونق بده؛ آنچنان سوزی که آتش از آن گرمی را گدایی کند (= آتش هم‌چنان گرمایی نداشته باشد).

دلم را داغ عشقی بر جبین نه زبانه‌م را بیانی آتشین ده

داغ و نشان عشقی را بر پیشانی دلم بنه (= بگذار) و زبانه‌م را گرم و اثرگذار کن.
«را» مصراع اول فکّ اضافه، «را» مصراع دوم به معنی «به» است. (حرف اضافه)

سخن کز سوز دل تابانی ندارد چکد گر آب از آن آبی ندارد

سخنی که گرمایی از سوزش دل نداشته باشد، حتی اگر از شدت دل‌پذیری و طراوت، آب از آن بی‌چکد، بی‌رونق است و ارزش و آبرویی ندارد.
آرایه: آب و آبی: جناس ناقص افزایشی، تاب و آب: تضاد، تابانی و آبی: جناس ناقص اختلافی

دلی افسرده دارم سخت بی‌نور چراغی زو به غایت روشنی دور

دلم از بی‌عشقی یخ‌زده است و اثری از روشنی در آن نیست، همانند چراغی که نور از آن به شدت دور است (= خاموش است).
آرایه: نور و دور: جناس ناقص اختلافی، چراغ و روشنی: تناسب، چراغی: استعاره از دل

بده گرمی دل افسرده‌ام را برافروزان چراغ مرده‌ام را

خدایا، به دل یخ‌زده و بی‌عشق من، گرما و حرارت عشق ببخش و چراغ خاموش وجودم را با نور عشق روشن کن.
آرایه: چراغ: استعاره مصرّحه از دل

به راه این امید بچ در بچ مرا لطف تو می‌باید در بچ

در راه این آرزوی دشوار، تنها لطف تو را می‌خواهم و به جز آن هیچ چیز به درد من نمی‌خورد.
آرایه: بچ و هیچ: جناس ناقص اختلافی «فرهاد و شیرین»، وحشی بافقی

محتوای ویژه کتاب

- پاسخ کلیه تمرین‌های کتاب درسی
- ارزشیابی مستمر (منتخب تست‌های کنکور) همراه با کلید
- * موارد مهم و سؤالات امتحانی
- آزمون‌های پایانی با پاسخ و بارم‌بندی

علوم اجتماعی

۱ فصل فرهنگ جهانی

۱ درس جهان فرهنگی

۶

گفت و گو کنید

دربارهٔ راه‌های ورود... . وقتی فردی دربارهٔ مسأله‌ای خاص می‌اندیشد، در محدودهٔ جهان فردی و ذهنی خود زندگی می‌کند، ولی هنگامی که اندیشهٔ خود را به صورت گفتار و نوشتار بیان می‌کند یا براساس اندیشهٔ خود با دیگران رفتار می‌کند، به جهان اجتماعی و فرهنگی قدم می‌گذارد و افکار و اندیشهٔ فردی خود را به حوزهٔ فرهنگ وارد می‌کند.

۷

تأمل کنید

با توجه به...؟ جهان عینی پیش از انسان وجود داشته و مستقل از خواست و اعتبار انسانی است، پس مقدم بر جهان انسانی است. اما جهان انسانی با اراده و اعتبار انسان‌ها ساخته می‌شود و محدود به انسان‌هاست.

۸

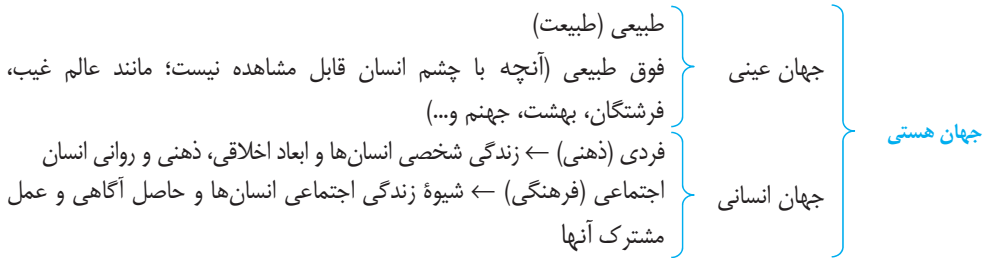
تحقیق کنید

برخی آیات قرآن... . در قرآن کریم آیات بسیاری دیده می‌شود با این مضمون که «ما شما را بیهوده نیافریدیم» یا «جهان را بی‌هدف خلق نکردیم و...» منظور از این آیات این است که جهان هدفی دارد که آن هدف بُردن انسان به سمت کمال و تعالی است. اگر جهان اجتماعی و فرهنگی مطابق برنامه‌ای که خدا در قالب دین داده است پایه‌ریزی شود جهان اجتماعی و جهان عینی در یک راستا قرار می‌گیرند و هدف هر دو پیش بردن انسان به سوی حق و خدا خواهد بود.

۹

مفاهیم کلیدی

جهان هستی، جهان عینی، جهان تکوینی، جهان طبیعی، جهان فوق‌طبیعی، جهان انسانی، جهان ذهنی.

در مورد تعامل دو جهان فرهنگی و عینی، ۳ نظر وجود دارد:

- (۱) جهان عینی محدود به جهان طبیعت است و مهم‌تر از جهان ذهنی و فرهنگی است.
- (۲) جهان فرهنگی مهم‌تر از جهان ذهنی و عینی است و جهان ذهنی و فردی افراد تابع فرهنگ جامعه است.
- (۳) هر دو جهان فرهنگی و عینی مهم و در تعامل با یک‌دیگر هستند. (نگاه قرآنی نیز چنین است.)

آنچه آموختیم

انسان موجودی فردی است که در جهان اجتماعی متولد می‌شود و جهان فرهنگی را پدید می‌آورد، عده‌ای جهان طبیعت را در برابر جهان انسانی قرار می‌دهند و جهان را به دو جهان ذهنی و فرهنگی تقسیم می‌کنند. گروه دیگر (متفکران اسلامی) جهان عینی را جهان تکوینی می‌نامند و آن را به جهان طبیعت محدود نمی‌کنند. در نگاه قرآنی جهان عینی براساس رحمت و مشیت خداوند سبحان پدید آمده است و هرگاه انسان اخلاقی الهی داشته باشد جهان عینی درهای برکات خود را به روی انسان‌ها می‌گشاید و اگر هویتی مشرکانه داشته باشد، ظرفیت‌های الهی و آسمانی خود را از آن‌ها پنهان می‌کند.

ارزشیابی مستمر

۱- کدام گزینه، بیانگر قدم گذاشتن به جهان اجتماعی و فرهنگی است؟

(۱) اندیشیدن درباره مسئله‌ای خاص

(۲) بیان اندیشه خود به صورت گفتار و نوشتار

(۳) تفسیر مسائل روزمره زندگی به کمک عقاید و ارزش‌ها

(۴) پدید آوردن نوعی خاص از عقاید و خصوصیات ذهنی

۲- دیدگاه گروهی که جهان طبیعت را در برابر جهان انسانی قرار می‌دهند، چیست و در نظر آنها، جهان سوم چه نام دارد؟

(۱) جهان عینی را به طبیعت محدود می‌کنند- جهان فرهنگ

(۲) جهان هستی را به دو جهان طبیعت و فوق طبیعت تقسیم می‌کنند- جهان فرهنگ

(۳) جهان عینی را به طبیعت محدود نمی‌کنند- جهان تکوینی

(۴) جهان طبیعت را بخشی از جهان عینی می‌دانند- جهان تکوینی

۳- عبارت «گشایش درهای برکات الهی و آسمانی و پنهان کردن ظرفیت‌های الهی»، نشان‌دهنده کدام یک از موارد زیر است؟

(۱) جهان ذهنی، مهم‌تر از جهان عینی و جهان فرهنگی است.

(۲) جهان عینی، مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان فرهنگی است.

(۳) جهان فرهنگی، مهم‌تر از جهان ذهنی و جهان طبیعی و عینی است.

(۴) جهان فرهنگی و جهان عینی، مهم و در تعامل با یک‌دیگرند.

۴- جهان اجتماعی جهان انسانی است؛ جهان انسانی، زندگی انسان است. جهان انسانی اعم از

آن‌که فردی یا اجتماعی باشد، جهان عینی است و جهان فرهنگی، جهان انسانی است.

(۱) در برابر- بخشی از- محصول- در برابر

(۲) در برابر- بخشی از- در برابر- بخشی از

(۳) بخشی از- محصول- در برابر- بخشی از

(۴) بخشی از- محصول- محصول- در برابر

محتوای ویژه کتاب

- پاسخ همه تمرین‌های کتاب درسی
- ★ موارد مهم و سؤالات امتحانی
- ارزشیابی مستمر همراه با پاسخ
- آزمون‌های پایانی با پاسخ و بارم‌بندی

تاریخ‌شناسی

۱ انسان و تاریخ

۵

فکر کنید و پاسخ دهید...

★ به نظر شما...؟ جزء دسته محسوسات هستند.

۹

فکر کنید و پاسخ دهید...

تاریخ‌نویس با چه...؟ تاریخ‌نویس با مراجعه به مردم و پرسش از افراد کهنسالی که دانسته‌هایی از گذشته دارند و همچنین با کمک داستان‌ها، خاطرات شفاهی و اسطوره‌های قدیمی می‌تواند به جمع‌آوری منقولات بپردازد. او همچنین می‌تواند به کتاب‌هایی که گذشتگان در آن‌ها منقولات را مکتوب کرده‌اند، مراجعه کند.

۱۲

پرسش‌های نمونه...

۱- چرا در تاریخ...؟ برخلاف علوم تجربی که پدیده‌های مورد مطالعه آن، در زمان حال وجود دارد، موضوع مطالعات تاریخی مربوط به گذشته بوده و اکنون در دسترس پژوهشگر نیست.

گذشته بشر بسیار طولانی بوده و تقریباً کلیه پدیده‌های تاریخی هم که در گذشته وجود داشته‌اند، اکنون وجود ندارند. هر انسانی می‌تواند تنها بیننده بخش اندکی از این گذشته باشد؛ یعنی مشاهده مستقیم بخش مهمی از آن‌ها ممکن نیست. تنها راه مطالعه گذشته‌ها، «مشاهده غیر مستقیم» است که به کمک ابزار و روش‌های ویژه و با استفاده از اخبار و آثار صورت می‌گیرد.

۲- چرا نتایج مطالعات...؟ وقتی انسان به گذشته‌ها می‌نگرد و در جست‌وجوی گذشته جامعه خویش است، نمی‌تواند از احساسات، عواطف، علایق و اهداف خود برکنار باشد، همچنین هیچ‌کس به تنهایی نمی‌تواند درباره علل و انگیزه اعمالی که انسان‌ها در گذشته براساس اهداف، اندیشه‌ها و خواسته‌های خود انجام داده‌اند، سخن بگوید؛ بلکه هر کس به اندازه شناخت و براساس علاقه‌ای که نسبت به بخشی از رخدادهای گذشته دارد اظهار نظر می‌نماید.

۳- منابع کسب اطلاعات...؟ به چهار دسته:

الف) منقولات: شامل داستان‌ها، افسانه‌ها، خاطرات شفاهی، ضرب‌المثل‌ها و به ویژه اسطوره‌ها. معمولاً منقولات با گذشت زمان به صورت مکتوب درمی‌آیند. گفت‌وگو با اشخاصی که از موضوعی اطلاعاتی داشته باشند نیز در این حوزه بررسی می‌شود.

ب) محسوسات: شامل بناها، ابزارها، نقش‌ها و سکه‌ها.

ج) مکتوبات: شامل کتاب‌ها، روزنامه‌ها، مجله‌ها، سفرنامه‌ها، کتیبه‌ها، سندها، نامه‌ها.

د) معقولات: هر نوع استنباطی است که انسان از طریق استدلال یا تخیل، برای درک گذشته یا تکمیل و تصحیح اطلاعات خود درباره گذشته انجام می‌دهد. بررسی و تفسیر اطلاعات گردآوری شده توسط مورخ نیز مربوط به این مرحله است.

محتوای ویژه کتاب

- پاسخ همه تمرین‌های کتاب درسی
- ارزشیابی مستمر همراه با پاسخ
- عبارت‌های مهم و سوالات امتحانی
- آزمون‌های پایانی با پاسخ و بارم‌بندی

جغرافیا

ماهیت و قلمرو دانش جغرافیا

ارزشیابی مستمر

- ۱- جغرافیا علم بررسی رابطه متقابل و به منظور بهبود زندگی بشر است.
 - ۱) انسان و محیط
 - ۲) تاریخ و محیط
 - ۳) انسان و تاریخ
 - ۴) طبیعت و محیط
- ۲- آغاز تاریخ دانش جغرافیا را حدوداً به و به سرزمین نسبت می‌دهند.
 - ۱) پانصد سال قبل از میلاد - روم باستان
 - ۲) پانصد سال پس از میلاد - روم باستان
 - ۳) پانصد سال قبل از میلاد - یونان باستان
 - ۴) پانصد سال پس از میلاد - یونان باستان
- ۳- عده‌ای واضع اصطلاح جغرافیا را می‌دانند.
 - ۱) ابوریحان بیرونی
 - ۲) هرودت
 - ۳) یاقوت حموی
 - ۴) اراتوستن
- ۴- مجموعه‌هایی که جغرافی دانان مسلمان برای جمع‌آوری اطلاعات از سرزمین‌های اطراف، تألیف کردند، چه نام داشت؟
 - ۱) مسالک المحسنین
 - ۲) المسالک و الممالک
 - ۳) التفهیم
 - ۴) البلدان
- ۵- چه کسی برای نخستین بار ارتباط اقیانوس هند و اقیانوس اطلس را نشان داد؟
 - ۱) ابوریحان بیرونی
 - ۲) یاقوت حموی
 - ۳) ابن حوقل
 - ۴) ابن بطوطه
- ۶- آموزش‌های جغرافیایی به دنبال کسب است.
 - ۱) سواد جغرافیایی
 - ۲) سود جغرافیایی
 - ۳) درآمد
 - ۴) قدرت
- ۷- جغرافیا دید و دارد.
 - ۱) مرکب - جزئی
 - ۲) ترکیبی - کلی
 - ۳) کلی - جزئی
 - ۴) جزئی - خاص
- ۸- شناخت ارتباط یک پدیده با سایر پدیده‌ها منجر به چه شناختی می‌شود؟
 - ۱) شناخت تکوینی
 - ۲) شناخت ساختاری
 - ۳) شناخت کارکردی
 - ۴) شناخت آینده‌نگر
- ۹- برنامه‌ریزی فضایی، همان است.
 - ۱) مدیریت محیط
 - ۲) آمایش سرزمین
 - ۳) شیوه‌های شناخت جغرافیا
 - ۴) مدیریت انسان
- ۱۰- یاقوت حموی کدام کتاب را تألیف کرده است؟
 - ۱) التفهیم
 - ۲) معجم البلدان
 - ۳) المسالک المحسنین
 - ۴) المسالک و الممالک

- ۱ گزینه (۱) ۲ گزینه (۳) ۳ گزینه (۴) ۴ گزینه (۲) ۵ گزینه (۱) ۶ گزینه (۱) ۷ گزینه (۲)
۸ گزینه (۲) ۹ گزینه (۲) ۱۰ گزینه (۲)

سیستم چیست؟

۱۳

پرسش متن

با توجه به مطالب قبلی، آیا می‌توانید یک سیستم باز و یک سیستم بسته دیگر را مثال بزنید؟ سیستم باز: خانواده / سیستم بسته: پادگان

۱۹

فعالیت ۱

به نظر شما...؟ در اقتصاد شهر، مسائلی چون دسترسی به منابع اولیه، نیروی کار، راه‌های ارتباطی، دسترسی به منابع انرژی، بیمه، بانکداری، بازار مصرف، عرضه و تقاضا، توزیع و مصرف کالا و خدمات، نقش شهر، سرمایه‌گذاری‌ها، منابع درآمد، پدیده مهاجرت، برنامه‌ریزی‌های مربوط به توسعه در بخش‌های مختلف مثل صنعت، گردشگری، خدمات و...، میزان اشتغال، وضعیت حمل و نقل و... مورد مطالعه قرار می‌گیرد. در اقتصاد روستا، میزان زمین‌های قابل کشاورزی، زمین‌های زیرکشت، نوع محصول کاشته شده، نوع خاک، دسترسی به منابع آب، نوع سیستم‌های کشاورزی و آبیاری، نیروی کار موجود، سطح تکنولوژی استفاده شده در مزارع، نزدیکی به بازار مصرف، راه‌های ارتباطی، آب و هوا، نوع ناهمواری، وضعیت مهاجرت، منابع طبیعی، آب، خاک، قدرت سرمایه‌گذاری و... (که همه در اقتصاد روستا مؤثرند، بررسی می‌شود. در جغرافیا تأکید بر شناسایی عوامل و نیروهای تولید، بررسی روابط متقابل شرایط اقتصادی و محیطی حاکم بر تولید، توزیع و مصرف کالا و خدمات، پراکندگی شهر و روستا نسبت به هم، چگونگی تأثیر نیازهای مردم شهر بر تولیدات کشاورزی و بالعکس مطالعه می‌شود.

۱۹

فعالیت ۲

۱. چه عواملی سبب...؟ انسان با ورود به عصر تمدن، با گرایش به زندگی اجتماعی و توسعه فرهنگی و تمدنی خود، موفق شد محیط‌های کوچک و بزرگ اجتماعی را ایجاد کند. محیط‌هایی که در واقع حاصل ترکیب عوامل جمعیتی، نوع جهان‌بینی انسان‌ها و سطح دانش آنان در محیط طبیعی بوده است. محیط اجتماعی به تدریج با عناصری چون دانش، فناوری، فرهنگ، اقتصاد و ارتباطات بر محیط طبیعی تأثیر گذاشت و متقابلاً از آن تأثیر پذیرفت. این رابطه متقابل، موجب دگرگونی و نیز تکامل محیط اجتماعی شد و در نهایت محیط جغرافیایی را به وجود آورد.

۲. دیدگاه یک جغرافی‌دان...؟ جغرافی‌دان کل‌نگر است و خاک را یک سیستم می‌داند و به صورت واحد مطالعه می‌کند. جغرافی‌دان با توجه به سنگ بستر، آب و هوا، وضعیت ناهمواری، گیاهان طبیعی ناحیه و... و اثر هریک از موارد مذکور، تا حدی نوع خاک را تشخیص داده و باتوجه به میزان دسترسی به آب، دما و... بهترین محصولی را که می‌توان در آن خاک کاشت، مشخص می‌کند و در انتخاب نوع محصول، مسائل انسانی و اقتصادی روستاییان را نیز مورد توجه قرار می‌دهد. ولی خاک‌شناس نوع خاک را از نظر مواد اصلی سازنده آن و عناصر شیمیایی، طبقات موجود خاک، میزان اسیدیته (PH)، مواد آلی، شوری خاک و... بررسی می‌کند و نوع محصولی را که در آن رشد می‌کند، بدون توجه به مسائل انسانی و اقتصادی مطالعه می‌کند. خاک‌شناس تنها ویژگی خاک را مطالعه می‌کند، یعنی اجزاء خاک را به صورت مجزا و بدون در نظر گرفتن تأثیر آن‌ها بر سایر اجزاء سیستم خاک مورد بررسی قرار می‌دهد و به رابطه بین آن‌ها کاری ندارد.

نکته

روش مطالعه علم جغرافیا مبتنی بر «کل‌نگری» یا دیدگاه «تکریبی» است.

محتوای ویژه کتاب

- چکیده فصل
- پاسخ‌های تمرین‌های کتاب درسی
- موارد مهم و سؤالات امتحانی
- آزمون‌های پایانی با پاسخ و بارم‌بندی
- ارزشیابی مستمر با پاسخ

ریاضیات پایه

فصل ۱ استدلال ریاضی

چکیده فصل

نکته ۱: درک شهودی: شهود یک دانش‌غریزی یا هدایت درونی یا احساس بدون استدلال است. استفاده از حواس آدمی در آن نقش مهمی دارد. درک شهودی استدلال دقیق ریاضی نیست و قطعیت ندارد.

نکته ۲: استدلال تمثیلی یا قیاسی: تشبیه برخی از موضوعات به یکدیگر و یافتن نوعی مشابهت بین مفاهیم گوناگون، گاهی ما را در ارایه ایده‌های یک اثبات دقیق ریاضی و یا به خاطر سپردن برخی از مسائل کمک می‌کند. استدلال تمثیلی می‌تواند در تحلیل و بررسی مسایل مختلف به ما کمک کند اما یک روش اثبات دقیق ریاضی محسوب نمی‌شود.

★ از تمثیل می‌توان برای درک بهتر این حقیقت که حاصل ضرب عدد منفی در عدد منفی، عددی مثبت است استفاده کرد.

مثال: وارد شدن آب به مخزن را عملی مثبت (+) و خروج آب از آن را عملی منفی (-) در نظر می‌گیریم. در نمایش یک فیلم، جلو بردن فیلم را عملی مثبت (+) و عقب بردن آن را عملی منفی (-) به حساب می‌آوریم. حال اگر فیلمی نمایش داده شود که در آن، آب در حال خروج از یک مخزن است (-) و فیلم را به عقب برگردانیم (-)، آب دوباره به مخزن باز می‌گردد (+). یعنی حاصل دو عمل منفی (خروج آب و عقب بردن فیلم) عمل مثبت بازگشت آب به مخزن شده است.

نکته ۳: استدلال استقرایی: روش نتیجه‌گیری بر مبنای تعداد محدودی از مشاهدات است. این روش یک روش تجربی یا عملی است و از جزء به کل می‌رسد. با استدلال استقرایی نمی‌توان احکام ریاضی را اثبات کرد اما با استفاده از آن می‌توان حدس‌های نسبتاً درستی را ارائه داد تا با استفاده از

روش‌های دقیق منطقی به اثبات آنها پرداخت.
چرا استدلال استقرایی محدودیت دارد؟ ۱- براساس مجموعه‌ای محدود از مشاهدات استدلال شده است. ۲- این امکان وجود دارد که با کشف شواهد بیشتر حکم ارائه شده نقض شود.

مثال: با توجه به الگوی زیر سطر چهارم را حدس بزنید.

$$74 \times 3 = 222$$

مقدار سطر چهارم را محاسبه کنید.

$$74 \times 6 = 444$$

براساس کدام استدلال حدس زدید.

$$74 \times 9 = 666$$

$$74 \times 12 = 888$$

سطر چهارم را حدس می‌زنیم:

با محاسبه نیز حاصل ضرب 74×12 برابر ۸۸۸ می‌شود.

نوع استدلال استقرایی است ولی نمی‌توان به نتیجه‌گیری آن اعتماد کرد زیرا براساس مجموعه‌ای محدود از مشاهدات حدس زده شده

است و ممکن است با کشف شواهد بیشتر حکم نقض شود.

نکته ۴: استدلال استنتاجی: استنتاج به معنای نتیجه‌گیری

است. روش نتیجه‌گیری با استفاده از حقایقی که درستی آنها

را پذیرفته‌ایم از کل به جزء می‌رسد و نتیجه به دست آمده

همواره درست است. برای تبدیل شاید به باید، به استدلال

استنتاجی نیازمندیم.

مثال: با استدلال استنتاجی ثابت کنید مجموع دو عدد زوج

همواره زوج است.

اگر a و b دو عدد زوج باشند پس:

$$\left. \begin{array}{l} a = 2k \\ b = 2k' \end{array} \right\} \rightarrow a + b = 2k + 2k' = 2(k + k') = 2p \text{ زوج}$$

نکته ۵: مثال نقض: برای آنکه نشان دهیم حکمی در حالت

کلی درست نیست از مثال نقض استفاده می‌کنیم.

مثال: برای حکم زیر مثال نقض بزنید.

«مجموع دو عدد گنگ، همواره گنگ است»

فرض کنید a و b دو عدد گنگ به صورت زیر باشند داریم:

$$\left. \begin{aligned} a &= 3 + \sqrt{2} \\ b &= 4 - \sqrt{2} \end{aligned} \right\} \rightarrow a + b = 3 + \sqrt{2} + 4 - \sqrt{2} = 7$$

گویا

نکته ۶: استقرای ریاضی: فرض کنید $P(n)$ حکمی در مورد عدد طبیعی n است برای آنکه نشان دهیم $P(n)$ به ازای هر عدد طبیعی n برقرار است کافی است دو شرط زیر بررسی شوند:
الف) $P(1)$ درست است. (شروع استقراء) ب) از درستی $P(k)$ (فرض استقراء) می توان درستی $P(k+1)$ (حکم استقراء) را ثابت کرد.

مراحل اثبات حکم به کمک استقراء ریاضی:

الف) به جای n عدد یک را در رابطه داده شده قرار می دهیم و نشان می دهیم که رابطه درست است.

ب) به جای n مساوی آن k را در رابطه داده شده قرار می دهیم و فرض می کنیم درست است (فرض استقراء)

ج) به جای n مساوی آن $k+1$ را در رابطه داده شده، نوشته و به کمک فرض استقراء ثابت می کنیم حکم درست است. (حکم استقراء)

مثال: با استقرای ریاضی ثابت کنید.

$$1 + 3 + 5 + 7 + \dots + (2n-1) = n^2$$

پاسخ:

(مرحله الف)

$$n=1 \rightarrow 2(1)-1=(1) \rightarrow 1=1$$

(شروع استقراء)

(مرحله ب)

$$n=k \rightarrow 1+3+5+\dots+(2k-1)=k^2$$

$$n=k+1 \rightarrow$$

(حکم استقراء)

$$1+3+5+\dots+(2k-1)+[2(k+1)-1]=(k+1)^2$$

اکنون (مرحله ج) یعنی حکم استقراء را ثابت می کنیم. برای این منظور به طرفین فرض استقراء مقدار $2k+1$ را اضافه می کنیم، اگر به سمت راست حکم استقراء برسیم آنگاه حکم اثبات شده است.

$$1+3+5+\dots+(2k-1)+(2k+1)=k^2+(2k+1)=(k+1)^2$$

اضافه شد

اضافه شد

(حکم استقراء) ثابت شد.

نکته ۷: اصل استقراء ریاضی تنها برای مجموعه اعداد طبیعی و یا زیرمجموعه ای از آن کاربرد دارد.

۳

تمرین

۱ - با توجه به...؟ (با توجه به چکیده فصل شماره ۲) چون خود طوطی به خاطر ریختن شیشه های روغن توسط صاحبش کچل شده بود، گمان می برد هر کس مانند او کچل است، نیز، بایستی مثل او شیشه های روغن را ریخته باشد و این مقایسه نادرست، علت خنده مردم بود.

۴

پرسش متن

این دو نمونه نیز حدس را تأیید کرد، ولی آیا مجموع هر تعداد از اعداد فرد متوالی که از ۱ شروع شود، مربع کامل می شود؟ مجموع اعداد فرد طبیعی، اگر ابتدا از یک باشد برابر n^2 است. (ن تعداد اعداد)

$$1+3+\dots+(2n-1)=n^2$$

۴

فعالیت ۱-۱

گالیه دانشمند بزرگ...

۱- با توجه به...؟ با توجه به الگویی که در جدول آمده است، به نظر می رسد، طول آونگ مربع (توان دوم) زمان نوسان است. یعنی اگر n زمان نوسان باشد آن گاه n^2 طول آونگ است.

۲- حدس شما برای...؟ $7s = \text{زمان نوسان}$ ، در نتیجه طول آونگ برابر $7^2 = 49$ واحد است.

۳- حدس شما برای...؟ $10s = \text{زمان نوسان}$ ، در نتیجه طول آونگ برابر $10^2 = 100$ واحد است.

۵

فعالیت ۲-۱

تا سال ۱۷۷۲...

۱- به نظر شما...؟ بلی، می توان با توجه به جدول و الگویی که در آن وجود دارد، رابطه زیر را به دست آورد:

$$d = 4 + (3 \times 2^{x-2}) \quad x \geq 2$$

$$\rightarrow d = 4 + (3 \times 2^{6-2}) = 4 + (3 \times 2^4) = 4 + 48 = 52 \quad x = 6 \text{ مشتری سیاره ششم است، پس:}$$

۲- به نظر شما...؟ می توان با استفاده از الگوی باود و رابطه زیر حدود فاصله سیارات را به دست آوریم.

$$d = 4 + (3 \times 2^{n-2}) \quad n \geq 2$$

سیاره بعد از کیوان $n = 8$ دارد.

۳- به نظر شما...؟ با توجه به الگوی باود می توان حدس زد سیاره ای باید بین بهرام و مشتری باشد که ناشناخته است و فاصله آن از معادله باود پیروی می کند.

محتوای ویژه کتاب:

- چکیده فصل

- **موارد مهم و سؤالات امتحانی**

- پاسخ به تمامی تمرین ها و سؤال های متن
- ارزشیابی مستمر همراه با پاسخ
- آزمون های پایانی با پاسخ و بارم بندی

فلسفه

۱ کلیات (۱)

۱- تحقیق درباره مبانی کلی همه علوم تجربی	}	موضوع فلسفه
۲- پژوهش در مورد مبانی خاص علوم انسانی		
۱- مابعدالطبیعه	}	مترادف های فلسفه
۲- متافیزیک		
۱- شناخت اشیا، فقط از آن جهت که هستی دارند.	}	اساسی ترین مباحث فلسفه یا مابعدالطبیعه
۲- شناخت مفهوم وجود		
۱- از جهت روش	}	مابعدالطبیعه از سه جهت قابل بررسی است
۲- از جهت زبان		
۳- از جهت هدف		
یکی از تعریف های فلسفه: «فلسفه سیر و حرکت انسان است، به صورتی که جهانی شود عقلانی، درست مشابه و نظیر جهان عینی و خارجی»		
۱- دور شدن از اشتغالات روزمره	}	عوامل مؤثر در ایجاد لحظات حیرت
۲- دور کردن عادت های حجاب گونه از فکر		
۱- حالت عادی انسان در برخورد با مسائل روزمره زندگی	}	از نظر فلاسفه فطرت اول عبارت است از:
۲- عقل معاش		
لازمه عبور از فطرت اول ← فارغ شدن از قید عقل معاش.		
۱- تفکر انسان ها	}	از نظر فلاسفه، فطرت دوم (ثانی) یعنی:
۲- نزدیک شدن انسان به گوهر و حقیقت وجود خود که نتیجه تفکر است.		
۱- ماهیت فلسفی دین	}	ارتباط دین و فلسفه
۲- دعوت به تفکر فراوان		
۱- جبهه نفی و تعطیل که پیشروان آن گروهی به نام «اهل حدیث» (اشاعره) بودند.	}	دو جبهه مختلف در مقابل فلسفه دینی در اسلام
۲- معتزله که به شیعیان نزدیک تر هستند.		
۱- اشاعره: مباحث عقلی را در بحث مابعدالطبیعه دین جایز نمی دانند.	}	نظرات دو جبهه در مقابل فلسفه دینی
۲- معتزله: مباحث عقلی را در بحث مابعدالطبیعه دین جایز می دانند.		
۱- موجودات کاملی هستند فارغ از ماده و قوه؛	}	خصوصیات فرشتگان (از نظر حضرت علی (ع))
۲- مجرد و مستقل هستند، یعنی به اموری وابسته نیستند؛		
۳- دارای فعلیت تمام هستند؛		
۴- نمونه بارز خلقت و واسطه فیض آفرینش هستند.		

نکات مهم درس:

قلمرو اصلی فلسفه **پهنه بی‌پایان هستی** است، یعنی فلسفه علم هستی‌شناسی است.

❖ مابعدالطبیعه یا متافیزیک، یعنی: شناخت اشیا فقط از آن جهت که هستند و هستی دارند.

اساسی‌ترین مفهوم بحث‌های مابعدالطبیعه، موضوع «وجود» است.

روش در مابعدالطبیعه: شناخت هستی اشیا به کمک تبیین عقلانی یا استدلالی و برهان عقلی است. فلسفه در شناخت هستی اشیا تا آنجا ریشه‌یابی می‌کند که به وجود محض برسد.

زبان در مابعدالطبیعه: در نظر فیلسوف، اشیا و موجودات در حکم حروف و کلمات و جملات‌اند و وجودشان در حکم معنای آن‌هاست. فیلسوف فهم خود را از معانی و حقایق اشیا یا احکام و عوارض وجود، در قالب **اصطلاحاتی** چون وجوب و امکان، علت و معلول، وجود و ماهیت و... تبیین می‌کند.

❖ **هدف در مابعدالطبیعه:** شناخت کل جهان هستی است.

❖ هر عاملی که ما را از اشتغالات روزمره، حتی به صورت موقت باز دارد و عادت‌ها را از ما دور کند و ما را دچار بهت و حیرت کند، لحظات حیرت را به وجود می‌آورد. در این لحظات، ما در آستانه تفکر فلسفی قرار می‌گیریم.

❖ **سخن افلاطون درباره لحظات حیرت:** «فلسفه منحصرأ با حیرت در برابر هستی آغاز می‌شود.»

- فطرت اول و فطرت ثانی

❖ صدرالمتهالین، (ملاصدرا) در کتاب مبدأ و معاد خود از **ارسطو** نقل می‌کند که طلب فلسفه در گرو عبور از فطرت اول به فطرت ثانی است و بدون آن فلسفه بی‌معنا و بدون فایده به نظر می‌رسد.

۱

یادآوری

تطبیق عبارات زیر با ...

- ۱- مطمئن هستم که ... یکسان عمل کردن طبیعت
- ۲- همه فلزات در ... تبعیت همه موجودات از اصل علیت
- ۳- هنگامی که آب ... قابل شناخت بودن طبیعت
- ۴- با توجه به ... یکسان عمل کردن طبیعت
- ۵- می‌توانم به فهم ... قابل شناخت بودن طبیعت

۲

تأمل فلسفی

برای پاسخ به ...

- ۱- فهم را چگونه ... معرفت‌شناسی
- ۲- آیا تاریخ علوم انسانی ... فلسفه علوم انسانی
- ۳- چه فعالیت‌هایی در ... روان‌شناسی ادراک
- ۴- آیا می‌توان برای ... فلسفه تاریخ
- ۵- چه کسی بر ... فلسفه سیاست
- ۶- آیا تصورات بسیار ... معرفت‌شناسی
- ۷- اگر کسی به ... فلسفه علوم اجتماعی
- ۸- آیا اخلاق مطلق ... فلسفه اخلاق
- ۹- زیبایی در شعر ... فلسفه هنر
- ۱۰- چه کسی حق ... فلسفه سیاست

۳

کشف

کدام یک از اشکال ... «وجود» اساسی‌ترین مفهوم و مدار همه بحث‌های وجودشناسی است و موضوع این بحث‌ها شناخته می‌شود. عالم وجود به دو دسته ذهنی و عینی تقسیم می‌شود که عالم ماده در زیرمجموعه وجود عینی قرار می‌گیرد.

زبان و ادبیات فارسی

۱- توضیح روبه‌روی کدام واژه‌ها، درست است؟

- (الف) حُدی: آواز خواندن عرب برای شتر
(ب) طُی: جشن عروسی
(ج) ایاز: از ماه‌های رومی برابر ماه دوم بهار
(د) دل شکر: شادی بخش دل و جان
(۱) الف - ب (۲) الف - ج (۳) ب - د (۴) د - ج
۲- معنی روبه‌روی چند واژه، درست است؟ (مکیدت: چاره‌گری) (قضبان: شاخه‌ی درخت) (سلیم: مارگزیده) (سیلک: نخ و ریسمان) (سنان: سرنیزه) (خریف: پاییز) (توجع: گرسنگی) (جگر آور: شجاع)

- (۱) سه (۲) چهار (۳) پنج (۴) شش
۳- مترادف واژه‌های: «لباس خاص، خشمگین، شیوایی، درویش و تخت» به ترتیب در کدام گزینه، درست آمده است؟
(۱) زئ، گرز، فصاحت، صفر، اورنگ
(۲) زئ، شرزه، فصاحت، بی‌روزی، اورند
(۳) جبه، گرز، بلاغت، اهل صورت، آوند
(۴) پرده، شرزه، بلاغت، بی‌روزی، اورند
۴- در کدام بیت، غلط املایی وجود دارد؟

- (۱) بدانگهی که حور قیرگون شود چو روی عاشقان شود ضیای او
(۲) سایر است این مثل که مستسقی نکنند آب دجله سه سیرابش
(۳) به وقت آن که همه خلق گرم خواب شوند تو در شتاب سفر بوده‌ای و رنج سهر
(۴) زمانه نیست مگر رذل جوی و رذل پرست ستاره نیست مگر دون نواز و دون پرور

۵- در متن زیر چند غلط املایی وجود دارد؟

«ملک گفت: مانع سقط و موجب نفرت چیست؟ مرغ گفت: محل عناد در دل‌ها مولیم است و اگر به خلاف این چیزی شنوده شود، اعتماد را نشاید که زبان در این سفارت حق امانت نگذارد و من صعوبت سولت تو را نیکو شناسم و در هیچ وقت از بآس تو ایمن نتوان بود.»

- (۱) یک (۲) دو (۳) سه (۴) چهار

۶- کدام گزینه‌ها از لحاظ تاریخ ادبیات، درست است؟

- (الف) نخستین رمان فرانسوی «ژیل بلاس» اثر آلن رنه لوساز است.
(ب) نشریه‌های ادبی پیام نو و مجله‌ی سخت از دستاوردهای دوره‌ی دوم عصر شعر نیمایی است.
(ج) در قرن ۵ شاعرانی نظیر عنصری و نظامی به سرودن منظومه‌ی عاشقانه پرداختند.
(د) کتاب خوشه‌های خشم اثر اشتاین بک نویسنده‌ی انگلیسی قرن نوزدهم است.

- (۱) ب - د (۲) ب - ج (۳) الف - ج (۴) الف - ب

۷- آثار مقابل پدیدآورندگان زیر، در همه‌ی گزینه‌ها تماماً درست است، بجز:

- (۱) اسلامی ندوشن: «گناه»، «در کشور شوراها»، «چشمه»
(۲) علی شریعتی: «فاطمه فاطمه است»، «امام حماسه‌ای دیگر»، «هیوط»
(۳) خواجه عبدالله انصاری: «کنزالسالكین»، «محبّت نامه»، «هفت حصار»
(۴) سید حسن حسینی: «براده‌ها»، «هم صدا با حلق اسماعیل»، «گنجشک و جبرئیل»

۸- پدیدآورندگان: کشف الحقایق، مسافره‌های شب، مورچگان، انسان و سرنوشت، به ترتیب خالق کدام آثار نیز هستند؟

- (۱) حق البقین، شب چراغ، براده‌ها، تماشاگاه راز
(۲) انسان کامل، چشم‌های من خسته، عقل و سرنوشت، عدل الهی
(۳) گلشن راز، شاهزاده خانم چشم سبز، پرنده‌ی آبی، فاطمه فاطمه است.
(۴) تماشاگاه راز، فصلی از عاشقانه‌ها، شاهزاده خانم مالن، جاذبه و دافعی علی (ع)